

Радничка права не смију се редуцирати

Успркос тврдњама да конкурентније господарство подразумијева смањење радничких права, расправа није промијенила начелни став судионика – радничка права се требају сачувати

Судионици
делиберацијске
расправе у Тухељским
топлицама

ДЕЛИБЕРАЦИЈСКЕ расправе у Хрватској, у склопу пројекта 'Нека се и глас грађана чује', проводи Центар за мировне студије с партнерима – Институтом за јавне финансије, Српским народним вијећем и Удругом младих Даљ, те вањским сурадницима са Свеучилишта Стенфорд и проф. АНОМ МАТАН с Факултета политичких знаности у Загребу. За прву 'мини-делиберацију' (будући да методолошки нису испуњени сви критерији, не може се говорити о правој делиберацијској дебати), одржану почетком липња у Тухељским топлицама, случајним избором одабран је 21 судионик из цијеле Хрватске (од чега су 71,4 посто жене), у просјеку стар 36,2 године. Половица судионика биле су запослене особе у пуном радном односу – 40 посто њих с радним уговором на одређено вријеме, десет посто на неодређено вријеме те по пет посто запослених на пола радног времена и samozапослених. Послодаваца и ученика/студената било је десет посто, као и 20 посто дуготрајно незапослених особа. Од запослених, половина ради у приватним домаћим тврткама, 13 посто у државним, 6,7 посто у страним, а 13,3 посто у буџетским институцијама.

Тема прве делиберацијске расправе био је приједлог новог Закона о раду (Сабор га је у међувремену, у српњу ове године, изгласао, унаточ противљењу синдиката и опозиције), који је имао низ неусуглашених тачака: о флексибилном радном времену, дуљем агенцијском раду, судском раскиду уговора, продуље-

Расправа је годашно учврстила увјерење судионика да флексибилизација тржишта рада неће допринијети смањењу незапослености, савремена агенцијама за запошљавање још неадекватнији, док је ублажен неадекватан став према раду на одређено

ној застари, укинућу апсолутне заштите трудница, отказима, штрајку због кашњења плаћа и смањењу прекршајних одредби. Судионици расправе детектирали су све те проблеме, осврнувши се и на прековремени рад у малим тврткама које ће, како сматрају, пропасти не раде ли радници прековремено и без накнаде.

Такођер, детектирали су како се закони у земљи не проводе или се барем не проводе адекватно. Што се тиче дискриминације жена приликом запошљавања, судионици расправе примарно су били оријентирани на питања послодаваца везана уз потенцијалну трудноћу жена. Расправљали су и о раду на одређено вријеме, недостатку радних мјеста, о томе да се раднике доживљава као врло беспомоћне. Поред тога, сматрају да се годишњи одмори лоше проводе и да су сезонски радници у изразито неповољном положају. Мисле да послодавци не би смјели постављати норме без одобрења радника и да би законски свим радницима требало омогућити увид у пословање твртке. Што су агенције за запошљавање, није им јасно... Укратко, сматрају да је уз нови приједлог ЗОР-а Влада требала припремити и нови приједлог провођења и контроле тог закона.

Прије и након расправе анкетним се упитником мјерио ступањ промјена ставова и информисаности судионика; анализа је показала је како се након расправе значајно повећао ступањ њихове информисаности о појединим аспектима ЗОР-а. За трајања делиберације више је пута истакнуто да је либерализација рада и радних односа тек четврти или пети фактор који утјече на продуктивност и запошљавање. Стајалиште судионика о томе да би отпуштање требало бити једноставније и брже није се промијенило у значајнијој

мјери, као ни подијељено мишљење око аутсорсинга. Но још се више учврстио релативно негативан став спрам агенција за запошљавање. Дискусија је ипак придонијела позитивнијем ставу према раду на одређено: иако се фаворизира рад на неодређено, истакнуто је како је било какав рад бољи од незапослености. У начелу се нису значајно промијенили ставови према приватном подузетништву и јавним службама: постоји високо позитиван став о приватном сектору, који већина судионика сматра узором очито нефункционалном јавном сектору. Категорија 'сигурна радна мјеста' (успркос сталном истицању флексибилизације запошљавања) високо котира код судионика.

ШТО се прековременог рада тиче, став судионика значајно се промијенио. Претходних 52,4 посто негативних ставова преполовило се на 28,6 посто, јер су га неки сагледали у објективнијем и неутралнијем свјетлу, с обзиром на то да низ радних мјеста захтијева такав рад због природе посла или изненадних, непредвидивих ситуација. По питању отказа, првотни став судионика (60 посто) у одбрану трудница (да им послодавци не могу дати отказ) значајно се промијенио, па је више од половине судионика на крају мислило супротно.

Делиберацијској расправи циљ је показати што би судионици мислили о некој теми да су о њој ваљано информирани: о већини питања након истраживања и релевантних информација промијене мишљење, из чега произлазе и закључци. Успркос тврдњама да конкурентније господарство нужно подразумијева смањење радничких права, расправа није промијенила начелни став судионика о радничким правима – да се она требају сачувати и да се не смију редуцирати. Осим тога, расправа је додатно учврстила увјерење судионика да флексибилизација тржишта рада неће допринијети смањењу незапослености, став према агенцијама за запошљавање постао је још негативнији, док је дјеломично ублажен негативан став према раду на одређено.

Агенције за запошљавање, које се начелно повезују с флексибилизацијом тржишта рада и смањивањем радничких права, биле су доминантна тема на делиберативном скупу; постављена су бројна питања, појавио се низ несугласица и на крају се још се више учврстио негативан почетни став о њима. О радничким вијећима и штрајку делиберативна скупина имала је од почетка до краја чврст став који се није мијењао, а везан је уз одбрану постојећих права радника и улогу радничких вијећа.

Аргументације на скупу придонијеле су томе да се мањи дио судионика сложио с тврдњом да су плаће у Хрватској превисоке, док је код дијела судионика ублажена висока подршка праву на штрајк. Значајно се промијенио став према прековременом раду и расподјели радног времена – четвртина је негативан став промијенила у неутралан. Судионици су показали и веће разумијевање за ситуацију послодаваца који не могу затворити подuzeће зато што запошљавају трудницу/е. Након делиберације, у нешто мањој мјери сложили су се и о томе да би особе озлијеђене или оболеле од професионалних болести требале бити апсолутно заштићене, али су у већој мјери прихватили законско рјешење да се штрајк може покренути и 'један дан након што плаћа закасни'. ■